

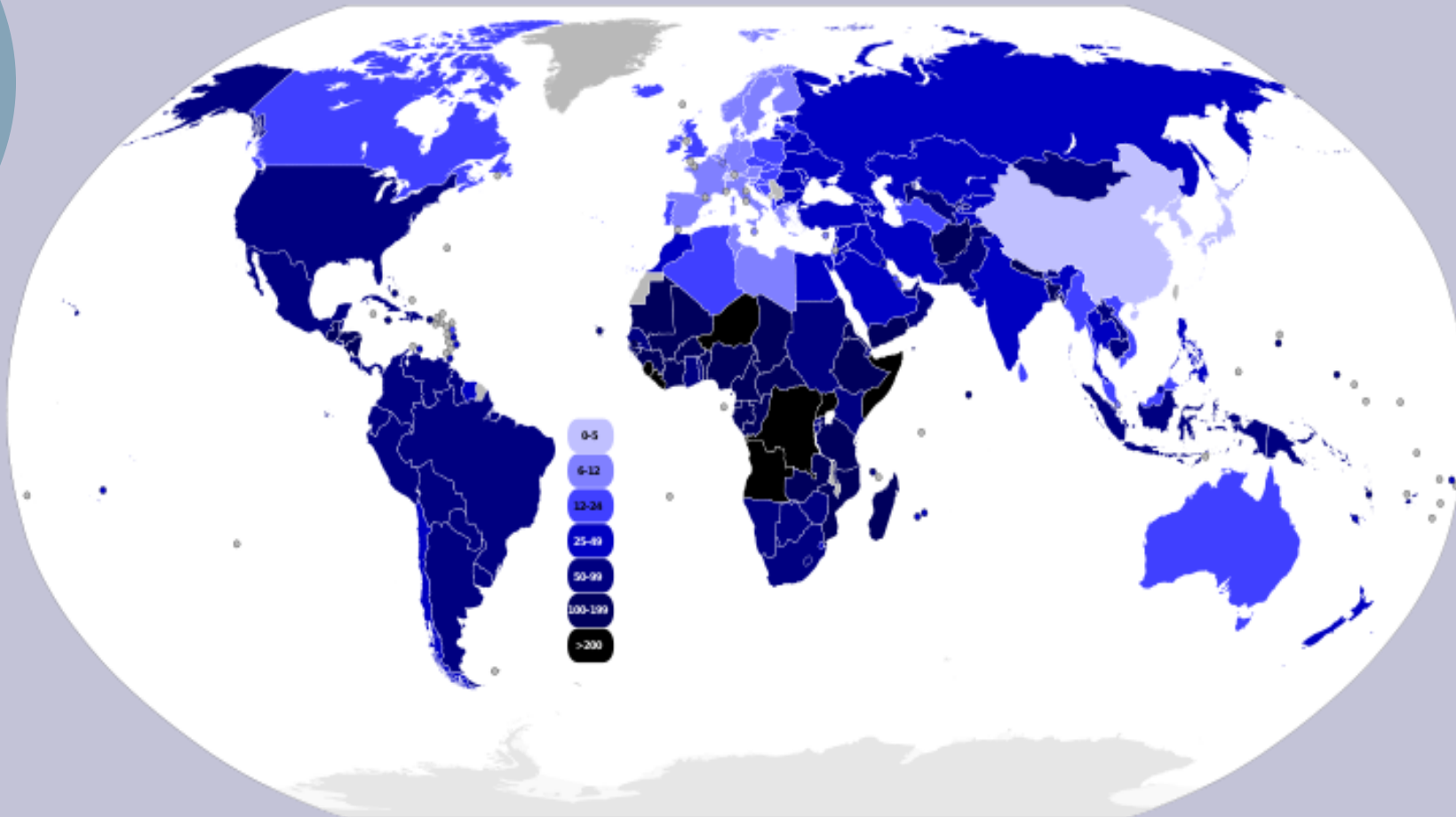
MATEŘSTVÍ V ADOLESCENCI -rizika, ztráty, zisky

PhDr. Pavla Skasková
Katedra psychologie PeF UK

ÚVODEM ŠIRŠÍ KONTEXT

- ✓ KONTEXT HISTORIE REPRODUKČNÍHO CHOVÁNÍ ŽEN
- ✓ LEGISLATIVNÍ KONTEXT
- ✓ GEOGRAFICKÝ KONTEXT
- ✓ KONTEXT (NE)KVALITY PREVENCE ?

„PREVALENCE“ VE SVĚTĚ

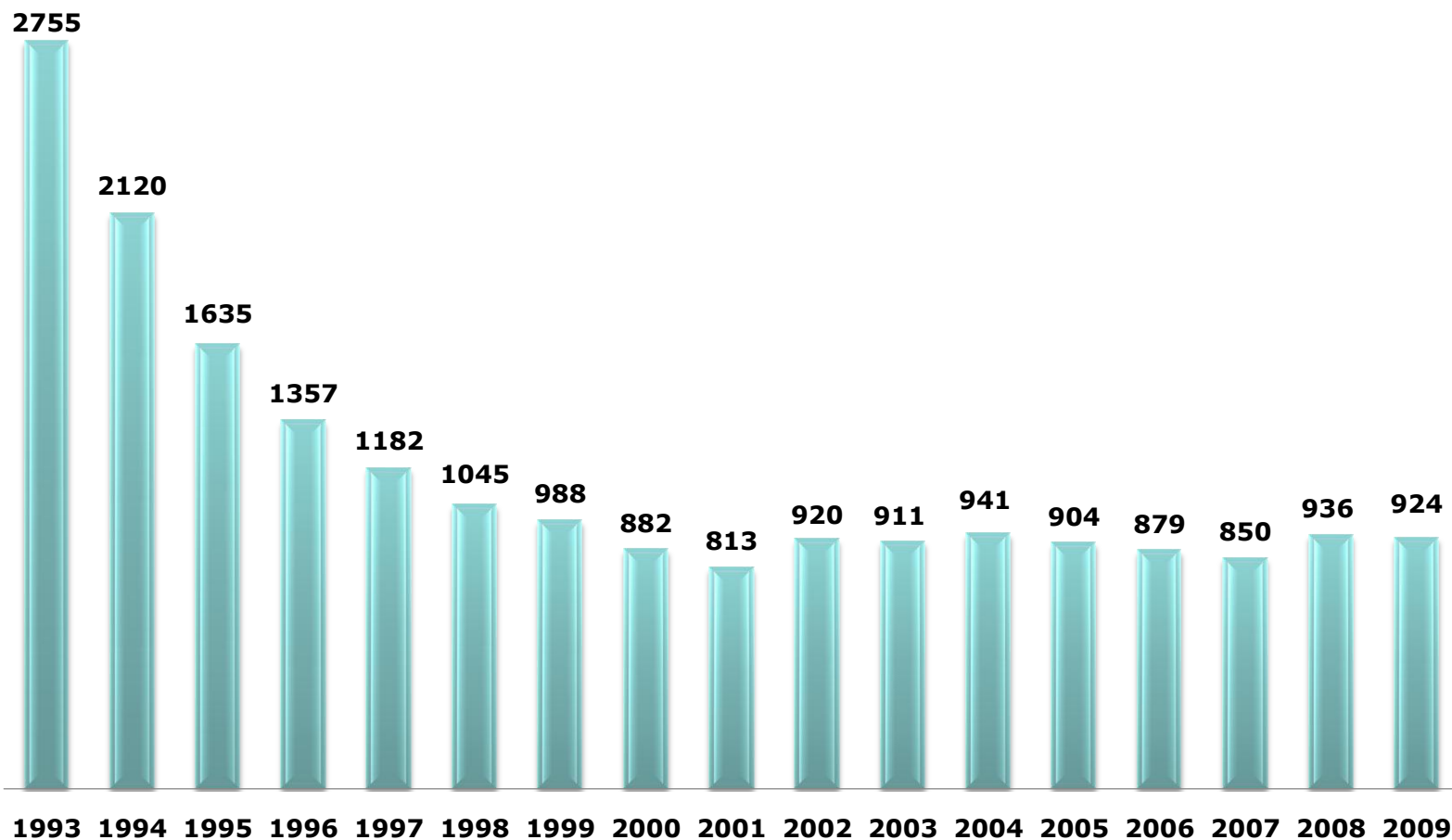

Počet matek 15-19 let / 1000 porodů

UNFPA, State of World Population 2003

Jižní Korea	3
Japonsko	4
Čína	5
Švýcarsko	5
Španělsko	6
Singapur	6
Česká republika	17
Velká Británie	20
Rusko	30
USA	53
JAR	66
Nigérie	103
Niger	233

Počet živě narozených dětí ženám do 18-ti let v ČR 1993- 2009 (ČSÚ -Demografické ročenky)

Tab. 2- nezletilé matky
situace v ČR v roce 2008 a 2009

2008 / 2009		Narození podle věku matky, pohlaví a pořadí narození					
Věk matky	Celkem	Chlapci	Pořadí narození				
			1	2	3	4	5
≤14	14 15	8 6	14 15	-	-	-	-
15	66 82	37 44	65 81	1 1	-	-	-
16	244 247	107 117	236 239	8 8	-	-	-
17	612 580	306 289	567 541	44 36	1 3	-	-
18	1013 1100	504 556	877 976	129 111	7 14	1 -	-
19	1686 1600	839 792	1377 1332	277 239	29 26	3 3	-
20	2145 2200	1092 1121	1713 1741	353 364	64 80	10 14	5 1

CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU

- Nezletilé matky ve věku **15-17 let**, dívky umístěné v **zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy** (dle Zákona č. 109/2002 Sb.)
a **sociálních zařízeních** poskytujících sociální služby (azylové domy pro matky s dětmi) (dle Zákona č. 108/2006 Sb.)

- **Pilotní soubor respondentek
(N=16)**

METODOLOGIE VÝZKUMU

- Pro zachycení subjektivní percepce reality respondentek jsem zvolila metodologické uchopení výzkumu kvalitativní formou zpracování dat.
- Stěžejní metodou, kterou pro tyto účely volím, je **polostrukturované interview** (Miovský, 2006).
- Jako doplňující metodu volím **narativní analýzu písemné eseje** na téma „Moje mateřství“, kterou respondentky zpracovávají ještě před samotným rozhovorem.
- Následná kvalitativní analýza získaných dat, jejich postupná kategorizace a interpretace vyústí ve stanovení **zakotvené teorie** (Strauss, Corbinová, 1999).

Tematické okruhy polostrukturovaného rozhovoru

- **Zjištění gravidity** – stádium těhotenství, stádium rozhodování, reakce a podpora rodiny, prožívání
- **Průběh těhotenství, porod** – zdravotní komplikace, subjektivní prožitek, emocionální rozpoložení
- **Partnerství** – reakce partnera na zjištění těhotenství, délka vztahu, chování v průběhu těhotenství, míra jeho participace na výchově, plány do budoucna
- **Postoje k rodičovství** – plánování rodičovství, postoje k motivaci lidí k rodičovství, specifika rodičovství mladistvé matky, deskripce výhod a nevýhod brzkého rodičovství
- **Prožívání mateřství** – identita, změny v životě, nesnáze, starosti, obavy, úspěchy, překonání překážek, chyby, radosti, sebehodnocení v roli matky
- **Plány do budoucna** – očekávání, obavy, podpora okolí, rady pro další mladistvé matky

BRZKÁ MATEŘSTVÍ JAKO CESTA RIZIKOVÉHO SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ?

- „V dospívání dochází k prohloubené integraci pohlavní identity (jsem muž nebo žena), reaktivity (schopnosti prožívat sexuální vzrušení a orgasmus) a objektní preference.“ (Kocourková, 2000, s. 39)
- Weiss & Zvěřina (2001) – empirická studie – průměrný věk 1. pohlavního styku je u českých dívek i chlapců 18 let
- **DIMENZE SEXUÁLNÍHO RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ**
 - předčasná iniciace pohlavního života
 - promiskuitní chování
 - nedostatek či zkreslenost informací
 - nedostatečné či nesprávné užívání kontracepce
 - v minulosti možné oběti sexuálního zneužívání

Věk koitarché

Počet sex.partnerů

Věk koitarché	Frekvence
≤ 12	2
13	1
14	2
15	7
16	3
17	1
	Σ 16

Počet partnerů	Frekvence
1	2
2	2
3	4
4- 6	3
7-10	1
11-15	2
>15	2
	Σ16

Pravidelné užívání kontracepce

Kontracepční metoda	Frekvence
Kondom	3
Hormon. antikoncepce	3
Koitus interruptus	4
Kombinace	1
Žádná	5
	Σ16

„Já jsem měla prášky. Pak mi ale došly
a já už neměla peníze, abych si koupila další.
Taky se mi nechtělo zase na gyndu.
Přítelovi jsem to řekla, on mi slíbil,
že si dá jako pozor, chápete, ne?!...
My jsme se ale o nějaké ochraně moc nebavili.
Prostě počítal s tím, že už zase беру prášky a hotovo.
Já si myslela, že mě nemůže zbouchnout,
když ve mně byly ty hormony,
četla jsem to na netu, že to pak trvá několik týdnů,
než to vyprchá.“

(NAĎA, 16, matka 4měsíčního syna)

BRZKÁ MATEŘSTVÍ JAKO CESTA VOLNÍHO AKTU?

- Proces rozhodování
- Časový faktor
- Záměrné nepřipouštění si možnosti těhotenství X obavy, strach x víra x postoj k UPT
- Vliv přijetí druhých blízkých
- Boj o vlastní rozhodnutí x tlak různé intenzity k „jinému řešení problému“

UPT v ČR nezletilé dívky 2008 – (ČSÚ, 2009)

Věk dívky	Počet UPT	Pořadí 1.	Pořadí 2.	Pořadí 3.
<15	54	54	0	0
15	167	166	1	0
16	340	328	11	1
17	450	423	25	2

BRZKÁ MATEŘSTVÍ JAKO CESTA K DOSPĚLOSTI?

- Být matkou nezakládá pocit sebepercepce jako dospělé osobnosti
- Na pomezí dospívání a dospělosti – oscilace
- Rodičovství jako separace od původní rodiny

Otcovství dítěte

- Všichni označení otcové jsou starší v rozpětí od 1 do 15-ti let než matky, všichni jsou doposud svobodní.
- U dětí, jejichž rodiče udržují vztah doposud (5), bylo až na jeden případ uznáno i otcovství.
- Ani jeden pár doposud nevyužil zákonnou možnost požádat soud o uzavření manželství. (ČSÚ – v roce 2008 29 sňatků dívek 16-17 let)

BRZKÁ MATEŘSTVÍ JAKO CESTA ZDRAVOTNÍCH RIZIK?

Menarché ≠ pravidelná ovulace

Dospívání – dozrávající imunitní obrana dívky

- Rizikovější přenos infekce a virů
- Pravděpodobnější předčasný porod (nízká porodní váha, nedonošenost)
- Nedostatečná prenatální péče
- Nepravidelný či nedostatečný monitoring těhotenství

PILOTNÍ SOUBOR I. – ZÁKL.DATA

Jméno	Věk v době porodu	Věk dítěte v měsících	Pohlaví dítěte	Porod, porodní míry	Doba kojení v měsících	Zjištění gravidity/ gyn. péče v měs.	Pořadí gravidity
Adéla	16 ,2	13	♀	Spontánní 2900g/49cm	11	4./4.	1.
Bára	16 ,7	13	♀	Spontánní 2800g/ neví	9	2./5.	1.
Cilka	15,9	10	♀	Císařský řez, 2730g/47 cm	6	3./3.	1.
Dana	17 ,0	8	♀	Císařský řez, 2550g/48 cm	3	2./5.	2.
Eva	16,7	1	♀	Spontánní 2400g/46 cm	Stále kojena	4./4.	1.
Filoména	17,6	4	♂	Spontánní 3150g/50 cm	Stále kojen	3./6.	1.
Gustava	15,10	6	♀	Spontánní 2860g/49 cm	Stále kojena	4./4.	1.
Hana	17,7	2	♂	Spontánní 3750g/52 cm	Stále kojen	3./4.	2.

PILOTNÍ SOUBOR II. – ZÁKL.DATA

Jméno	Věk v době porodu	Věk dítěte v měsících	Pohlaví dítěte	Porod, porodní míry	Doba kojení v měsících	Zjištění gravidity/ gyn. péče v měs.	Pořadí gravidity
Ivana	15,3	3	♂	Císařský řez, 2120g/45 cm	Stále kojen	7./7.	1.
Jarmila	16,7	5	♂	Spontánní 2900g/ 48 cm	5	2./5.	1.
Katka	17,5	4	♀	Císařský řez, 2730g/47 cm	Stále kojena	3./3.	2.
Lucie	17,0	8	♂	Císařský řez, 2450g/48 cm	0	4./5.	2.
Magda	17,1	8	♀	Spontánní 2200g/45 cm	6	4./4.	1.
Nad'a	16,3	4	♂	Spontánní 3180g/50 cm	Stále kojen	3./6.	1.
Otka	15,10	6	♀	Spontánní 3030g/49 cm	Stále kojena	4./6.	1.
Petra	17,7	2	♀	Spontánní 3840g/52 cm	Stále kojen	3./3.	2.

PODOBY BRZKÉHO MATEŘSTVÍ – SATURACE POTŘEB, EXPRESE EMOCÍ

**Mateřství jako
pojistka vztahů**

**Mateřství jako
vědomí
kontinuity života**

**Mateřství jako
vědomí
„smyslu života“**

**Mateřství jako
zdroj
sebevědomí**

**Mateřství jako
prostředník
saturace
potřeby lásky ,
afiliace**

**Mateřství jako
zdroj úspěchu**

**Mateřství jako
cesta
separace
od původní
rodiny**

**Mateřství jako
přijetí
nové identity**

**Mateřství jako
zdroj obav**

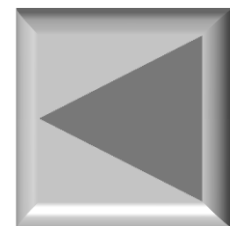
**Mateřství jako
zdroj moci
a kontroly**

„Když jsem zjistila, že jsem těhotná, tak jsem si myslela, že rodiče konečně Patrika uznají.

Jako, že k sobě patříme. ...

.....Taky jsem si myslela, že mi pak koupí roky a nic nebude bránit, abychom byli spolu.“

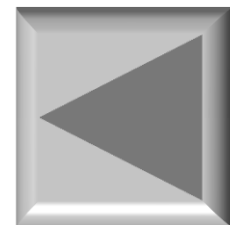
(LUCIE, 17, matka 8-mi měsíčního syna)

**Mateřství jako
vědomí
kontinuity života**

„Taky jsem ráda, že vlastně ze mě vzniknul,
vlastně, teda, že jsem mu dala život
a až budu stará, tak budu zase já babičkou.
Takový koloběh.“

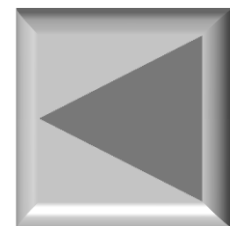
(HANA, 17, matka 2 měsíčního syna)

**Mateřství jako
vědomí
„smyslu života“**

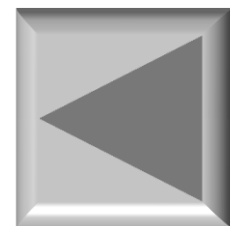
*„Holka je moje všechno, kdyby nebyla,
tak bych neměla pro co žít.“*

(OTKA, 15, matka 2 měsíční dcery)

*„Všichni do mě hučeli, ať to dám pryč,
že jsem mladá a nezvládnou to.
Že jsem neschopná se postarat sama o sebe,
nezvládla jsem ani chodit do školy,
natož vychovávat dítě.
Připadala jsem si jako blbec, k ničemu.
Teď, když jedu za mamkou na propustku,
tak mě chválí, jak mi to s holkou jde.“*

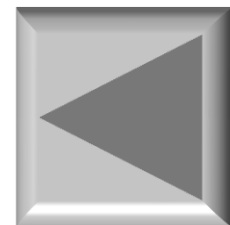
(KATKA, 17, matka 4 měsíční dcery)

**Mateřství jako
prostředník
saturace
potřeby lásky,
afiliace**

*„Kluk mě miluje takovou, jaká jsem.
Nevyčítá mi, neokřikuje,
nehledá chyby jako fotr, teda otec.
I já jsem šťastná, když vidím,
jak kluk roste, papá,
směje se na mě. Jsem na něj pyšná.“*

(JARMILA, 16, matka 5-ti měsíčního syna)

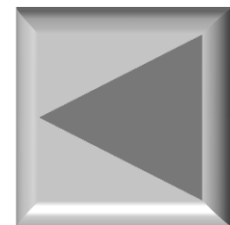
**Mateřství jako
zdroj úspěchu**

*„Dřív se mi toho moc nepovedlo,
ve škole mě to nebavilo, doma hádky,
jen venku s partou jsem se cítila,
že mě berou, jinde ne.*

*Taky jsem fetovala, perník mi
pomáhal dávat sílu....*

*Ted' mám Aničku a to je moje největší zlato,
to je nejvíc, co jsem dokázala."*

(MAGDA, 17, matka 8-mi měsíční dcery)

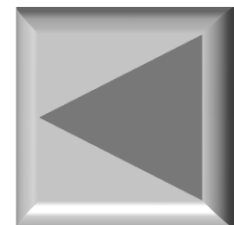
Mateřství jako
cesta
separace
od původní
rodiny

„Matka měla nového přítele a já jsem ho nesnášela.
Když se potvrdilo, že jsem v tom,
tak jsem byla ráda.

Plánovala jsem, no, že budeme bydlet
s přítelem....nakonec to nevyšlo.

Přítel si ale brzo najde práci a větší podnájem,
abysme byli spolu. „

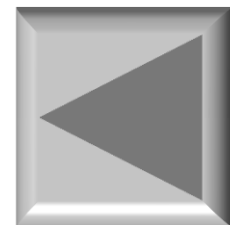
(Cilka 15, matka 10-ti měsíční dcery)

**Mateřství jako
přijetí
nové identity**

„Jsem máma. Už jsem zodpovědná
i za někoho dalšího. Podle mě je to
úplně nová etapa, když jste máma,
tak je vše jiné.
Myslím, že mě to změnilo ve všem.“

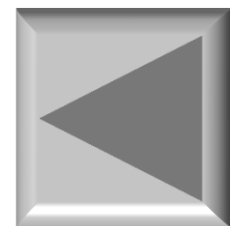
(EVA, 16, matka měsíční dcery)

**Mateřství jako
zdroj obav**

„Jo, je to divný. V těhotenství jsem se bála, co všechno se změní, jak to veme mamka, přítel a tak. Pak jsem se bála porodu. A když je kluk na světě, tak strachy nezmizely. Vlastně se pořád něčeho bojím. Jestli poznám, když je nemocnej, jestli dělám všechno, jak mám. Bojím se, co bude dál, až odsud odejdem, jestli to zvládnou.“

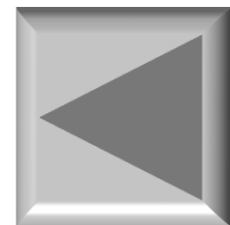
(NAĎA, matka 4 měsíčního syna)

**Mateřství jako
zdroj moci
a kontroly**

„malej je na mě závislej“,„je zvyklej,
jak to dělám já, jsem pak nervózní,
když ho chce mamka nakrmit nebo ho koupat.“

(FILOMÉNA, 17, matka 4 měsíčního syna)

PROŽÍVÁNÍ A HODNOCENÍ MATEŘSTVÍ

Nezletilé matky se:

- ☑ cítí být stále více dospívajícími než dospělými.
- ☑ se snaží být „dobrými matkami“, přesto reflektují občasnou bezradnost, nejistotu, strach.
- ☑ se shodují, že svého rozhodnutí nelitují, převažuje pozitivní hodnocení prožívání.

BRZKÉ MATEŘSTVÍ

VÝHODY-přínosy

- ✓ Do budoucna očekávaná emocionální i názorová blízkost s dcerou či synem
- ✓ Konec „blbnutí“ – čili ukončení rizikového chování, převzetí zodpovědnosti
- ✓ Možnost zažít úspěch, dokázat okolí, že to zvládnu
- ✓ Být na něco pyšná

NEVÝHODY - ztráty

- ✓ Diferencovanější hodnocení
- ✓ Ztížený přístup ke vzdělání
- ✓ Ztížená možnost pracovního uplatnění
- ✓ „Zkažené mládí“
- ✓ Složitější navazování partnerských vztahů
- ✓ Pocity studu před vrstevníky
- ✓ Zhoršení vztahů s rodiči

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST.

pavla.skaskova@centrum.cz